

CONCLUSIE

Kuisheid is een vreemde paradox, een strijd die we allemaal delen en toch zo moeilijk vinden om over te praten, niet alleen uit schroom, maar ook omdat het zo'n diepgaande relatie heeft met een niveau van intimiteit in ons die woorden te boven gaat. Een Afrikaanse priester vertelde me dat kuisheid als een rotonde is: iedereen komt er langs, maar niemand stopt. Deze pagina's zullen de lezer misschien de indruk hebben gegeven dat, als we daar proberen te stoppen, zoals voor een rotonde, we snel duizelig worden, omdat alles begint te draaien ... Toch is het nuttig om te proberen erover te praten, zonder ons te laten verlammen door de angst voor onhandigheid of onnauwkeurigheid, om elkaar te steunen in deze manier van leven die niet echt vanzelfsprekend is in de hedendaagse cultuur, en om ons aan te moedigen in kuisheid te leven.

Hoe kunnen we een onderwerp afsluiten dat zo vaak ongrijpbaar leek, onmogelijk te definiëren, voortdurend gekenmerkt door de uniciteit van mensen, situaties en culturen? De verkenning van het veld waarin kuisheid wordt beoefend heeft ook laten zien hoe uitgestrekt het is en hoe het veel verder gaat dan seksualiteit en het affectieve leven: het geeft vorm aan ons spirituele leven, onze manier van kijken naar ons lichaam en de gezondheid ervan, onze werkrelaties en onze prediking. In de loop van onze overdenkingen zijn echter gaandeweg een paar hoofdpunten naar voren gekomen die het misschien verdienen om aan het einde van deze reis uiteengezet te worden.

Kuisheid is een deugd

Kuisheid is geen gelofte die slechts door enkelen wordt afgelegd, maar een deugd die voor iedereen toegankelijk is. Als zodanig is het een vermogen van iemand die hem of haar ertoe aanzet het goede te doen; het kan niet worden geïdentificeerd met het eenvoudigweg respecteren van normen. Als morele deugd ontwikkelt ze zich in een relatie tussen de noodzakelijke inspanningen van de mens en de gave van God.

Normen zijn noodzakelijk, maar ze respecteren is niet voldoende

Er kan geen sprake van zijn dat het hier voorgestelde herstel van het evenwicht een zodanige nadruk op de deugd van kuisheid met zich meebrengt dat normen overbodig worden, zodat iedereen vrij is om zijn of haar eigen gedrag te kiezen. Mensen hebben niet spontaan respect voor anderen of voor zichzelf; hun begeerte maakt hen gemakkelijk gewelddadig en bezitterig. Het is essentieel om de gedragsnormen die het gebied van kuisheid omkaderen in het leven van religieuzen en priesters te kennen, door te geven en te benadrukken. Er zijn twee voorwaarden nodig opdat het uitvaardigen van normen echt vruchten afwerpt: dat normen a) zich tot hun eigen algemene register beperken en buiten het register van de unieke handeling blijven, en dat normen b) niet beperkt blijven tot de focus op seksualiteit. De morele wet is niet bedoeld om beslissingen voor ons te nemen, ze zal me nooit vertellen wat ik hier en nu moet doen, ze leert wat goed is om te doen of te vermijden in het algemeen. Het is aan elk geweten om in deze specifieke omstandigheden te bepalen of de wet van toepassing is op die omstandigheid en hoe die moet worden toegepast. De kerkelijke gedragsnormen moeten duidelijk

maken dat een seksuele relatie niet in overeenstemming is met de aangegane verbintenis en dat alles wat daartoe kan leiden vermeden moet worden; maar als ze precies gaan beschrijven welke gebaren toegestaan of verboden zijn, is het risico groot dat gedrag dat bij ieder ander als normaal beschouwd zou worden, gestigmatiseerd wordt en dat gebaren die in sommige gevallen een elementaire uiting van medeleven of vriendschap zouden zijn, verboden worden. Bovendien moeten morele normen over kuisheid in hun formulering en overdracht de valkuil vermijden om zich te richten op seksualiteit of genitaliteit, omdat zo'n beperking het grote risico met zich meebrengt dat de indruk wordt gewekt dat het voldoende is om elke seksuele handeling te vermijden om kuis te zijn. Kuisheid in de breedste zin, kuisheid die ons in staat stelt God, anderen en ons eigen lichaam lief te hebben zonder bezitsdrang, ligt ten grondslag aan juist seksueel gedrag, en niet andersom.

Kuisheid is een capaciteit van iemand die geworteld is in zijn of haar eigenheid

Als we kuisheid beschouwen als een deugd, dan is het een **capaciteit van een persoon** en geen objectiveerbare naleving van gedragsnormen. Hoewel bepaalde verboden nog steeds gelden voor priesters en religieuzen, zoals seksuele relaties, zijn de meeste vormen van gedrag onderhevig aan oneindige variaties, afhankelijk van de persoon, de omstandigheden en de cultuur. Het is essentieel, vooral in de opleiding van jonge mensen, om principes, manieren van denken en het onderscheiden van wat kuisheid is, door te geven in plaats van precieze regels op te leggen, waarvan de ervaring al snel zal aantonen dat ze in bepaalde situaties altijd niet toepasbaar zijn. Eén Mariaheiligdom heeft zeer strenge regels voor geestelijken gepubliceerd, die hen met name verbieden om iemand binnen het heiligdom te kussen. Het is waarschijnlijk dat weinig priesters deze regel respecteren als ze hun moeder of zus daar zien, en gelukkig maar. Kuisheid is een **capaciteit van een persoon**, die zich bij iedereen op een eigen manier ontwikkelt, wat niet betekent dat we geen gemeenschappelijke referentiepunten hebben. Maar binnen het kader van deze gemeenschappelijke referentiepunten moeten we collectief het vermogen ontwikkelen om in alle rust te onderkennen dat de manieren om ingetogenheid of genegenheid te beleven, om te vieren of om met kunst om te gaan heel verschillend kunnen zijn in de Kerk, en dat niet per se degenen die zich het meest streng en afstandelijk gedragen het meest deugdzaam zijn.

Als deugd wordt kuisheid beleefd in relatie tot de koningin der deugden, de liefde. En het is de liefde die een overdreven aandacht voor individualiteit en subjectiviteit zal temperen. Iedereen leeft kuisheid op zijn of haar eigen manier en leert welke gebaren, houdingen en gedragingen hem of haar goed lijken, afhankelijk van wie hij of zij is; maar iedereen moet ook aandacht hebben voor het effect van zijn of haar gedrag op anderen om niet onnodig te schandaliseren of de zwaksten ertoe aan te zetten te doen wat voor hen niet goed zou zijn (zie 1 Kor 8,9-13).

Onze inspanningen zijn slechts een antwoord op een geschenk

Kuisheid is een nooit eindigende strijd; gedurende ons leven worden we op verschillende manieren gedwongen om de juistheid van ons gedrag, onze verlangens en onze relaties in vraag te stellen. We hebben bij verschillende gelegenheden benadrukt dat we de strijd en het lijden die gepaard gaan met het kiezen voor kuisheid voor God niet moeten onderschatten. Maar deze strijd zal alleen ervaren worden als een avontuur in groei als er verwezen wordt naar de bron ervan, de gave van God. Het is omdat we erkennen dat God van ons houdt dat we in staat zijn om vriendelijk naar anderen en onszelf te kijken, zelfs als we falen. Het is omdat God ons meeneemt in een unieke verbondsrelatie met Hem, dat we onze gebruikelijke emotionele zekerheden achter ons durven laten en in zijn voetsporen durven treden. We voeren de strijd van de kuisheid niet in de hoop Gods geschenk te verdienen; we zetten ons ervoor in omdat we dit geschenk hebben ontvangen, het geschenk van het geloof en van het

christelijke leven, het geschenk van de specifieke roeping waaraan we zijn toegewijd en waarin Hij wil dat we gelukkig zijn.

Een deugd die ons herschept

Bij verschillende gelegenheden hebben we de gelegenheid gehad om de diepte te waarderen van de definitie die de heilige Augustinus voorstelt in de Belijdenissen: "*Kuisheid herschept ons; ze brengt ons terug naar de eenheid die we verloren hadden door onszelf te verstrooien*" [10, 29.40].

Het doel is eenheid, geen almacht

Het doel van kuisheid is eenheid, de eenwording van de persoon, een geleidelijke eenwording die nooit volledig is; een eenwording die betrekking heeft op de hele persoon, die anders verstrooid zou zijn. Ook al hebben we het geluk dat we een meer samenhangend leven hebben dan veel van onze tijdgenoten, die verscheurd zijn tussen hun professionele, verenigings-, familie-, sport- en andere levens, toch worden ook wij gekenmerkt door een gebrek aan eenheid. We zijn geneigd om ons leven te zien als een aaneenschakeling van gebieden die weinig met elkaar te maken hebben: een persoonlijk gebedsleven dat is afgesneden van de liturgie, een apostolische of professionele activiteit die wordt ervaren als extern of vreemd aan het gemeenschapsleven, institutionele verantwoordelijkheden die op sommige dagen geen verband lijken te hebben met het spirituele leven, emotionele aspiraties die onmogelijk te vervullen zijn in de levensvorm die we hebben gekozen, enz. Kuisheid is het geduldige werk dat verbanden zal leggen tussen deze verschillende deelgebieden van ons bestaan, zodat we meer samenhang kunnen aanbrengen tussen deze deelgebieden, juist door ze te verenigen en niet door ze te onderdrukken. De strijd voor kuisheid houdt noodzakelijkerwijs een vorm van zelfbeheersing in, van onthouding van wat volkomen normaal zou zijn als we niet religieus of priester zouden zijn, maar het vindt zijn betekenis of uiteindelijke doel niet in ontbering of in deze beheersing van onze zinnelijkheid. Want het grote risico is, zoals we hebben gezien, dat het dan leidt tot het vergenoegen in de almacht, dat het de droom voedt van absolute macht die iemand uitoefent over lichaam, verbeelding en gedrag. De kleinste misstap - of wat zo ervaren wordt, ook al is het slechts de onvoorziene uitdrukking van gewone menselijkheid - wordt ervaren als een catastrofe, omdat het een aantasting is van de totale controle die men dacht te hebben.

De ervaring van kuisheid is daarom vergelijkbaar met de ervaring die we kunnen hebben in gebed: ontdekken dat we ongelooflijk verstrooid zijn, in staat tot de meest absurde uitweidingen, waarbij we onvermoeibaar onze geest en intentie terugbrengen naar het centrum, en dat is de aanwezigheid van God. Niemand heeft voor eens en altijd een manier van bidden gevonden die verstrooiing voorkomt, maar ieder van ons doet dag na dag dit lange werk van heroriëntatie en eenwording, niet uit fascinatie voor onze eigen innerlijkheid, maar uit een verlangen om te erkennen dat in het centrum van ons leven, Gods aanwezigheid de bron van betekenis is. Kuisheid nodigt ons op de lange termijn uit om ons te heroriënteren, om onze toewijding aan de dienst aan God en de Kerk te erkennen als de bron van betekenis, als het punt van evenwicht in ons leven. Al het andere moet niet worden weggegooid of vernietigd, maar hiernaar worden verwezen en rond dit centrum worden verenigd.

Kuisheid gaat meer over nederigheid dan over beheersing

We moeten de strijd van kuisheid aangaan met nederigheid. Het brengt ons onophoudelijk terug naar onze menselijkheid, met zijn grenzen en complexiteiten. De keuze voor kuisheid wordt gemaakt daar waar we onze grenzen ervaren, en als we kuisheid opvatten als louter zelfbeheersing, dan zal de ervaring van die grenzen er uitsluitend een van falen zijn. Ik dacht dat ik grappig was en ik wek irritatie op, ik dacht dat ik rustig mijn genegenheid toonde en ik wek ongemak op, ik streef ernaar om geliefd te

zijn en ik ontdek dat ik er niet tegen kan om genegenheid te ontvangen: er zijn veel verschillende situaties waarin we voortdurend onze eigen complexiteit ontdekken, onze verschillen met anderen, de paradoxen waarin ons verlangen naar samenhang zijn weg zoekt. De grote illusie zou zijn om te geloven dat kuisheid ons in staat stelt om dit alles te vermijden en een rechte weg te volgen ten koste van onze eigen menselijkheid en die van anderen. We gaan door het leven als arme mensen die nooit klaar zullen zijn met zich aan elkaar aan te passen en te ontdekken wat voor leven God wil dat we met Hem delen. Laten we onvermoeibaar proberen dat de genade ons leven tot een eenheid brengt, zonder al te veel belang te hechten aan onze overwinningen of aan wat we als onze overwinningen beschouwen, of aan onze tekortkomingen.

Je leven in de waagschaal stellen, geleid door kuisheid

Kuisheid kan gezien worden als een manier om afstand te houden van het leven en van anderen, als een manier om geen relatie met iemand aan te gaan omdat die relatie noodzakelijkerwijs gevaarlijk zou zijn, en als een manier om niet naar jezelf te kijken omdat je het risico loopt te ontdekken dat je de drager bent van onuitsprekelijke verlangens. Maar het is een deugd en daarom een kwaliteit die ons bekwaam maakt en ons helpt groeien. Ze is er niet om ons te beletten te leven, om ons te beschermen tegen de risico's die een volwassen leven kenmerken, maar om ons in staat te stellen verder te gaan in het leven en met deze risico's, zonder te worden neergeslagen door wat onvoorzien was of wat complex blijkt te zijn. Kuisheid stelt ons in staat om op koers te blijven als we problemen hebben; het is er niet om ons te redden van problemen. Kuisheid biedt het vermogen om gemaakte keuzes te handhaven en die keuzes weer te maken als de omstandigheden en ontmoetingen in het leven ze door elkaar schudden.

Een deugd die ons tot het goede in staat stelt

De Heer is gekomen opdat wij leven zouden hebben in overvloed [*Joh 10,10*]: als we ervoor gekozen hebben om ons hele bestaan aan zijn dienst te wijden, kan dat alleen maar zijn omdat we in deze vorm van leven een manier zien om het leven te verwelkomen, het leven dat Hij ons in overvloed biedt. De reflectie hier heeft ons in staat gesteld om de vervalsingen van kuisheid te onderzoeken, de manieren waarop we proberen te ontsnappen aan haar eisen of te vluchten voor het gebrek dat zij als kenmerkend voor ons leven vaststelt. Maar dit werk van verduidelijking en de strijd die kuisheid uitlokt kan alleen geleefd worden in ware trouw aan Gods plan als we het erkennen als een levensweg.

Als we voor kuisheid kiezen zonder het als een goed te zien, beledigen we God

Als kuisheid, en in het bijzonder seksuele onthouding, alleen wordt gezien in termen van frustratie of als een voorwaarde om toegang te krijgen tot een manier van leven die ons aantrekt, als we het niet als een goed zien, beledigen we God als we ervoor kiezen. Als een jongere bewust denkt dat dit een manier van leven is die waarschijnlijk gevaarlijk en onleefbaar voor hem is, beledigt hij God door ervoor te kiezen, zelfs als hij officieel verklaart dat hij deze keuze voor God maakt en dat deze keuze offers met zich mee zal brengen. Je kiest niet voor de dood omwille van God, zelfs niet in het martelaarschap. De martelaar kiest voor trouw; hij kiest voor God, niet voor de dood. Als een jongeman in geweten en na de tijd genomen te hebben om zijn beslissing te laten rijpen, een tijd die de Kerk aan toekomstige religieuzen of priesters oplegt, deze manier van kuisheid beleven niet als een goed erkent, zou hij God beledigen door hiervoor te kiezen. Laten we de woorden van de heilige Thomas niet vergeten: "*We beledigen God alleen voor zover we tegen ons eigen goed handelen*". De moeite die vormingsverantwoordelijken vaak hebben om over kuisheid te praten, of om iets anders te zeggen dan het doorgeven van de geldende normen in de strijd tegen seksueel misbruik, kan ertoe leiden dat jongeren deze

dimensie van hun roeping als relatief ondergeschikt zien aan het essentiële, namelijk het ambt of het geestelijk leven. Maar we moeten hen helpen, door ons onderwijs en onze manier van leven, om te erkennen dat kuisheid een weg is die naar het goede leidt, die ontwikkelt wat mooi en goed is in ieders mens-zijn, met inbegrip van hun verlangens.

Zelfkennis met het oog op juiste zelfliefde

Zoals we al hebben gezegd, is een van de grote valkuilen van kuisheid dat het mensen ertoe brengt te ontkennen wat ze zijn, emotioneel, lichamelijk en seksueel. De christelijke traditie mag zulke dwalingen dan wel hebben gekend en aangemoedigd, toch biedt ze alles wat nodig is om mensen in staat te stellen een vrijheid te verwerven die niet gebaseerd is op een dergelijke ontkenning. In de verschillende tradities heeft het christelijke spirituele leven altijd een element van zelfkennis gehad. De monastieke traditie, de Ignatiaanse beweging en de grote karmelietenschrijvers hebben een zeer nauw verband gelegd tussen de ontdekking van Gods liefde en zelfkennis, het vermogen om de emoties, verlangens en bewegingen van ons innerlijke leven nauwkeurig te benoemen. Deze zelfkennis maakt het mogelijk om precies te onderscheiden wat zondig is en welke vormen van toegeeflijkheid aan het kwaad er in ons leven. Maar het moet ook, en dat is moeilijker, de basis zijn van een juiste liefde voor onszelf. Hier is de heilige François de Sales een onvergelijkbare meester, in zijn vermogen om mensen uit te nodigen om te erkennen wat er in hen omgaat, hun manier van reageren, en om dat met vriendelijkheid te doen. Op het gebied van kuisheid betekent deugdzaam handelen dat we weten hoe we kunnen herkennen wat ons dwarszit, wat begeerte in ons opwekt, rustig, zonder ons obsessief te richten op het risico dat het met zich meebrengt of de gebreken die het verondersteld wordt te onthullen. We kijken gewoon met nederigheid naar wat er in ons omgaat, vermijden de meest voor de hand liggende mogelijkheden om van het pad af te dwalen en zoeken onvermoeibaar naar antwoorden die in overeenstemming zijn met onze levenskeuze. Er is geen reden om wat in ons van de orde is van het streven om lief te hebben en geliefd te worden, van het streven om momenten van plezier te ervaren, meteen als zonde te bestempelen. Dit alles is de manifestatie van een fundamenteel verlangen dat God in ons heeft gelegd: de vraag die voor ons ligt is niet hoe we deze aspiraties kunnen vernietigen, maar hoe we er het beste op kunnen reageren op een manier die consistent is met de rest van ons leven en onze verplichtingen. Dit betekent niet, zoals we al zeiden, dat we bekrompen moeten leven en elke relatie of situatie moeten afwijzen omdat er een risico aan verbonden is, maar dat we vooruit moeten gaan in het leven door te genieten van wat ons gegeven is om te leven en door het onvermoeibaar in verband te brengen met de aanvaarding van Gods geschenk. Kuisheid leven in de specifieke vorm die het aanneemt in het religieuze leven of het priesterschap is het leven verwelkomen dat God ons geeft, leven in overvloed.